

מכון הת"ם
יד רפאל
למחאה, הסמכה וחקי הוראה

שע"י ישיבת "כסא רחמים" ספרדית
ע"ש החסיד העניו רבי רפאל מאזוז אביו של הגה"ק "איש מצליח" זצ"ל

בנשיאות: מרון מופת הדור הראש"ל רבנו עובדיה יוסף זצ"ל ומרון ראש הישיבה הגאון הגדול רבנו מאיר מאזוז שליט"א בראשות הגאון ר' שלמה מועלם שליט"א

כתובת: רח' הרב עוזיאל 26 ב'ב. טל: 03-5747316
עורך העלון: הרב רפאל יוסף

אור ההלכה

עלון תורני
בעניני סת"ם

מס' 155 | ניסן אייר תשפ"ד | שנה י"ד | לע"ג יוסף בן כונה, טובה בת צלחה ע"ה

מהנעשה במכון

פרוייקט האלף לך שלמה א-ב במהדורה חדשה

לאור ההצלחה הכבירה והביקוש העצום, אנו שמחים להודיע לציבור הרחב בכלל ולציבור הסופרים והמגיהים בפרט, שיצא לאור במהדורא מחודשת הדיסק אונקי המבוקש "**האלף לך שלמה**" העוסק בדיני ס"ת תפילין ומזוזה ששודרו מידי יום בארץ ובעולם עם מפתחות מסודרים לפי סדר הא"ב, השיעורים מועברים בשפה פשוטה ושווה לכל נפש בענינים אקטואליים הנחוצים לכל אדם, מאת ראש המכון הרה"ג רבי

ניתן להשיג במכון בטל 03-5747316 בין השעות 13-14 או בנייד 0506303848 בשעות הערב

תעודת סופר מזוייפת

כי במכונינו לא נערכים בחינות לסופרים מתחת לגיל שמונה עשרה, וכמ"ש הפוסקים. גם שמו של הסופר הנ"ל אינו מופיע ברשימות הסופרים שלנו. עכ"ל. בעקבות המכתב הקונה הודיע לסופר כי הוא מבטל את העסקה, ובמקביל גם התלונן במשטרה על זיוף התעודה. ראש המכון מצידו ניגש גם כן למסור עדות במשטרת לב-הבירה במגרש הרוסים בירושלים בכדי למנוע מהסופר להמשיך ולהכשיל את הרבים, ובכדי לגרום הרתעה לאינשי דלא מעלי שחושבים לרמות את הציבור בדרך נלוזה זו ודומיה. וכעת העניין בטיפול במחלקת ההונאה במשטרת ישראל.

תחנת משטרה לב הבירה

לפני כחודש פנה למכון מר דוד שמש הי"ו מקרית גת שקנה ספר תורה מהודר מסופר, ונפשו בשאלתו אודות מקצועיות הסופר שהציג עצמו כמוסמך מטעם יד-רפאל. כמנהג רבים מרוכשי הסת"ם המגיעים למכון לברר אודות הסופר ורמת כשרות הסת"ם שמעוניינים לרכוש. לתדהמת ראש המכון הגר"ש מועלם שליט"א נתברר שהתעודה שהציג הסופר הינה מזוייפת לחלוטין ראש המכון כתב לקונה מכתב בזה"ל: הריני להודיעך שבדקתי את התעודה המצורפת ונתברר לי ע"פ כמה סימנים שתעודה זו **מזוייפת**, ובפרט שלפי התאריך שעליה היא ניתנה לסופר כשהיה בגיל י"ג שנים וזה לא יתכן.

שאלות ותשובות שנשאל מרן ר"ה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שואל ומשיב | נאמן ס"ט

אבותיו וקהל עדתו לכסות תפילין, אין הכי נמי שיעשה הפשרה הנ"ל.

שאלה ב. האם יש דרך לקיים גם דברי מרן ?

תשובה: הרוצה לקיים דברי מרן שסובר שטוב לגלות התפילין, יגלה התפילין בקריאת "חק לישראל" ובקריאת "שנים מקרא ואחד תרגום" וכיוצא.

שאלה א. האם צריך לכסות תפילין של ראש בטלית?

תשובה: לדעת רבנו האר"י צריך לכסות אף תפילין של ראש. ואמנם לדעת מרן טוב לגלות התפילין, והמגן אברהם כתב לעשות פשרה שיכסה התפילין ויגלה רוח רביעית מצד פניו. ומנהגנו כהאר"י ובן איש חי. ומ"מ מי שלא נהגו

דבר העורך

חדשים לבקרים צצים כל מיני מכוניס וקורסים ללימוד כתיבת סת"ם, והנה נודע לנו שמלמדים שם בתחילה את צורת האותיות ללא הלכות, ואחר כך כותבים מגילות כדי שיתרגלו בכתיבה, כיון שבכתיבת מגילה כמעט בכל אופן היא לא תפסל, לא משום לשמה ולא משום כסדרן או חסרות ויתרות ומיעוטה בחק תוכות. אך דא עקא שהעיד לפנינו אחד הלומדים במכוניס הנ"ל שהוא עצמו עשה רוב המגילה בחק תוכות, כיון שלא דקדק כלל בצורת האותיות וגירד ומחק כדי לעשות את צורת האות, ועל זו הדרך כתב שתי מגילות, ודבר זה פוסל את המגילה כמבואר בדברי הפוסקים, עיין להרב קול יעקב (סימן תרצ"א אות ט'). ומעולם לא עלה על דעתו שעשה לא טוב במה שכתב את המגילות בפסול. ורק לאחר מכן במשך כתיבתם במכון כשלמדו שולחן ערוך או"ח סימן ל"ב את דיני הכתיבה, נודע לו למפרע שמכר מגילות פסולות לכל הדעות.

ואותו למד "מומחה" מלבד מה שמכשיל את הרבים במגילות הפסולות לקריאה לכתחילה [גם אם מיעוטה בחק תוכות], עוד יש לדון בזה משום מקח טעות, כי הלומדים מוכרים את מגילותיהם בסתם בלא להודיע

להרים מכשול כתיבת מגילות בחק תוכות

לקונה שיש בהם פסול לכתחילה, ויש בזה הונאה, ומי ירצה לשלם מחיר מלא על מגילה שלא קוראים בה לכתחילה כדי להוציא את הרבים ידי חובתם. עוד נודע לנו מכמה סופרים בוגרי המכוניס הנ"ל **שלא למדו מעולם הלכות הכתיבה!** אלא רק כתיבת צורת האותיות וכותבים מגילות כיון שיודעים שבמגילה מה שיעשו אינה נפסלת. וכן ראינו שכתב להזהיר בספר תורת האגרת (עמוד לא). ע"ש. מה גם שיש לחוש שאותם לומדים יכולים להגרר מכך גם לכתובת מזוזות ותפילין בחושבם שהם כבר יודעים במה צריך להזהר. ושגגת תלמוד עולה זדון.

לפיכך יצא מורנו ראש המכון הגר"ש מועלם שליט"א בקריאה להזהיר את הציבור הבא לקנות מגילת אסתר, ובפרט אם קונה מסוחר ולא מהסופר עצמו, לחקור ולבדוק היטב מי כתב את המגילה ושהכתיבה נעשתה אחר שקבל תעודת הסמכה. ומכאן מודעה רבה לכל המלמדים בקורסים הנ"ל שעליהם להבהיר ללומדים לפני תחילת כתיבתם עכ"פ באופן כללי את דיני חק תוכות, וכן להזהירם שלא לכתוב אפילו לעצמם מזוזות ותפילין עד שיקבלו תעודת הסמכה כדי לא להכשיל את הציבור ח"ו. והמזהיר והנזהר ירבה שלומם כנחר.

הודעות המכון

העלון יוצא לאור בסיוע:
רצועות "כתר ההידור", יצור כל סוגי הרצועות לתפילין, עור עליון עבודת יד, ועבודת מכונה, שחורות משני הצדדים. וכל שלבי הייצור נעשים עם כל הידורים ההלכתיים ע"י אברכים יד"ש, כמו כן הרצועות עומדות תחת בקרה טכנולוגית צמודה על איכות הרצועות ע"י מומחים מהשורה הראשונה. בהשגחת:

הרה"ג רבי שלמה מחפוד שליט"א והרה"ג רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א והרה"ג רבי שלמה מועלם שליט"א.
כתובת המפעל: א.ת. נתיבות ת.ד. 5077 טל: 08-9933597 נייד 050-6740000 hazotm@walla.com

לקבלת העלון: בבית ההוראה ניתן לקבלו חינם בין השעות 13-14. **בדואר:** דמי מינוי לשנה 50 ₪ עבור 12 גליונות, אם שולחים צ'ק יש לכתוב לפקודת: "הרב שלמה מועלם". ת"ד 6357 פתח תקוה

שאלות מבית הוראה יד - רפאל

מאת הר"ה ר' אדיר הכהן שליט"א
מח"ס ילקוט כהונה א"ח ושו"ת יועץ הכהן א"ח ועו"ס

עמדו לפנינו הן לדין הן לפשרה התובע והנתבע, וטענת התובע שהוא מסר את התפלין לבדיקה אצל הסופר הר"מ ט. הנ"ל, וכשפתח את התפלין לבדיקה באמצעות הכלי שרגיל לפתוח בו התפלין, נחתך הקלף בתחתיתו, באופן מזוגג. ואמנם נבסי נסים הזגזוג היה בצורה כזאת שבכל מקום שהיתה אות ארוכה כמו ק' או ך' וכיוצא הזגזוג ירד כלפי מטה, באופן שנשארו כל האותיות בשלימותן ומוקפות גויל. וכבר היו בבית ההוראה יד רפאל בראשות הגר"ש מועלם, ובדק התפלין, ושלחם אלינו עקב התביעות הממוניות שביניהם. ומכל מקום טוען התובע שהתפלין היו מהודרות הן בכשרותם והן ביופיים, בבחינת זה אלי ואנוהו, ועכשיו הפרשה קצת פחתה ביופיה. ולעומתו הסופר טוען, שעשה את מלאכתו כהרגלו לפתוח את התפלין מלמטה בתיתורא התחתונה. ואמנם תפלין אלו היו תפלין קטנות (כמנהג אלו המניחים תפלין של רש"י ורבינו תם יחידו), ואינו רגיל להתעסק בתפלין כאלו, אך לא ידוע לו שיש שינוי בפתיחת תפלין קטנות. עכ"ל. ובאמת שאין נראה שיש שינוי בצורת הפתיחה בין גדולות לקטנות. וכן ביריתי הדבר אצל המתעסקים בקדשים גם בתפלין קטנות וכן אמרו.

והנה מבואר בשלחן ערוך חו"מ (סימן ש"ו סעיף ד'): המוליך וכו' בהמה לטבח וניבלה, בשכר חייבים לשלם דמיה, ואם שחט בחינם, אם היה טבח מומחה פטור, ואם אינו מומחה חייב. ע"כ. הרי שבנוטל שכר בכל גוונא חייב, משום דהו"ל ליזהר טפי וכפירוש הסמ"ע (ס"פ י"ג), ואם כן אם היה בחינם, כה"ג שהוא אומן הרי הוא פטור כל שעה מלאכתו כדרכו. וע"ע בשו"ת וזיער יצחק פינחס חלק א' (תח"מ סי' י"ד) שכן פסק בכי"ב. אולם היכן שהוא בשכר כנדון דידן, לכאורה יש לחייבו אחר שהיה לו ליזהר טפי. ומכל מקום כד מעיינין פורתא, אין ברור לחייבו, דהא כך הרגילות לפתוח את התפלין מהתיתורא למטה, מחשש שלא יפגע בפרשיות, ולא אמורים להיות שם הפרשיות כלל, וכמעט אין לו אפשרות ליזהר יותר מזה. וככה"ג יש מקום לפוטרו. וכמו שמצינו כי"ב בהגהת מור"ם שם (בסוף הסימן) לגבי הסופר שטעה בטעיות שדרך הסופרים לטעות אינו חייב כלום. ואף שיש מקום לחלק, ששם יודע מראש בעל הס"ת שהסופר מסתמא יטעה בכמה טעיות, משא"כ בני"ד שבודאי לא היתה דעתו שיחתוך הקלף, מכל מקום בודאי שהיתה דעתו שיפתח מהמקום שרגילים לפתוח, ששם לא אמור להגיע הקלף, וכמעט ואין אפשרות לדעת לפני הפתיחה שתפלין אלו שונות הם משאר התפלינות והפרשיות שבהם מגיעות עד למטה ממש, ובפרט שתפלין אלו יקרות ומהודרות, ובודאי לא אמור להיות בהם הקלף בצורה כזאת שיש מחלוקת בהכשרם. ובעלמא כך הוא הדרך להניח

הפרשיות רק בתוך הבית ממש, או אף שיורדים קצת במקום התיתורא העליונה. אך לא שיעו עד התיתורא התחתונה, שבזה יש ספק בכשרותם, וכמו שמצינו להגר"ע סומך בשו"ת זבחי צדק ח"ב (ת"א"ח סי' י"ב) שכתב שבא מעשה לפני הגאון רבי משה חיים זצ"ל בתפלין כאלו, ופסל בתפלין מסברתו הישרה. ומצא הזבח"צ שדבר זה מבואר בשל"ה (מסכת חולין) שיש למחות בעושים הפרשיות גדולות באופן שמקצת מהפרשיות יורדות לתיתורא. ע"ש. והחרי החזיק אחריו תלמידו הגאון רבינו יוסף חיים בספר רב ברכות (מערכת תפלין אות ג'), והאריך הרחיב לדון בזה מצד הא דק"ל בכל התורה רובו ככולו, וא"כ מה ראו על ככה להחמיר בזה. והאריך הרחיב בכל זה. ואף שלא הכריע בפירושו, יתכן ולפי דבריו אין לאסור בזה בדיעבד. והאריכו בזה עוד אחרונים לכאן ולכאן, עיינו למרן הראשון לציון הגר"ע יוסף בשו"ת יביע אומר חלק א' (סוף סי' ב'), ובצינונים שצינו בהערות ברכות יעטה (ברב ברכות מהדורת מכון ניר דוד), ועד אחר' מו"ר ועט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הנאמן נר"ו בספרו הנדפס מקרוב שו"ת בית נאמן חלק ג' (ת"א"ח סי' י'), ושם העלה בדדיעבד יש להכשיר בכל אופן גם אם ירדו הפרשיות עד לתיתורא התחתונה מדין רובו ככולו. ע"ש. ומכל מקום בודאי שלכתחילה יש להשתדל שהפרשיות לא ירדו עכ"פ לתיתורא התחתונה, וכמו שהארכתי בזה בס"ד בירחון אור תורה (אב התש"פ סי' ק"ח), וכתבתי להשיב על דברי מי שפסל אף אם ירדו לתיתורא העליונה. ורק לתיתורא התחתונה יש להחמיר לכתחילה. והסכים לזה מו"ר נר"ו (וציין לדברינו אלו בסוף דבריו בבית נאמן שם). ובפרט בתפלין יקרות ומהודרות שבודאי משתדלים בכל עוז שלא ירדו הפרשיות עד לתיתורא התחתונה. ולכן הפותחים את הבתים לבדוק פותחים מלמטה בתיתורא התחתונה אחר שאין דרך להיות שם הפרשיות כלל, ובפרט בתפלין מהודרות. ואחר שכן הדרך לפתוח משם, וכן זה מה שציפו הבעלים מהסופר שיפתח משם כדי שידבוק הפרשיות, ואין לו כל אפשרות לדעת שיש מתחת קלף, וכבר בפתיחה הרגילה הקלף עלול להחתך, יתכן והיו כאנוס גמור. וכיו"ב ראיתי בשו"ת שבת הקהתי חלק ו' (סוף סי' תנ"ז) לענין קורא בתורה (ומסתמא הוא בשכר כנהוג כיום ברוב המקומות), שקלקל בשעת הקריאה בספר תורה על ידי הרוק שיצא מפיו כמה תיבות, ובתוכם שמות הקדושים, ועלה התיקון כסף, אם צריך לשלם, וכתב לפוטרו כיון שלא פשע בזה, והתשלום יהיה מקופת בית הכנסת. ע"ש. ובספר מאורי חושן (סי' ש"ו) העיר על דבריו דלכאורה בשכר אומן חייב. ע"ש. ולענ"ד נראה דלא נעלם ממנו דברי הש"ע בזה, אלא דמדמה לה למ"ש מור"ם בהגהתו (בסוף הסימן) לגבי הסופר שטעה בטעיות שדרך הסופרים לטעות אינו חייב כלום. ולכל קורא בתורה עלול מידי פעם לקרוא כך, בפרט בספרי תורה של יוצאי אשכנז שהס"ת מונח שוכב על התיבה ופיו של הקורא ממש מעל הקלף (משא"כ ס"ת של הספרים שעומד מול הקורא). ונדון דידן נמי יש מקום לומר שדומה לזה.

המשך בגליון הבא א"ה

פינת ההלכה

אותיות הנטפלות לשם

כא. אות הנטפלת לשם מלפניו כגון: ל להשם או ב בהשם אין צריך לקדשה, ומכל מקום יכול לקדש את השם קודם כתיבת האות הנטפלת ואין זה נחשב הפסק **כב.** אות הנטפלת לשם מאחוריו כגון ך' של אלקיך או כם של אלקיכם אין צריך לקדשן בפני עצמן ומתקדשות עם עיקר השם. אבל אם כתב אות נטפלת אחרת בטעות או שנמחקה הנטפלת, וכשבא לכותבה מחדש כתבה בסתם ולא אמר "לשם קדושת השם", בין אם קידש את האזכרות בתחילת הכתיבה, ובין אם לא קידש את

תיקוין סופרים

מאת ראש המכון שליט"א

ראיתי בספר **צורת האותיות כהלכתה** (עמוד יב) מאת הרב **ישראל אהרן** שליט"א מאשדוד [על פי פסקי הגאון רבי שמאי קהת גרוס שליט"א מח"ס שו"ת שבת הקהתי] שבבגדאד היו עושים הגימ"ל כמו נו"ן כפופה, ועוקץ יוצא ממנו כלפי מטה, ולמעשה קי"ל להכשירו דוקא על ידי תינוק. עכ"ל.

ויש להעיר שהאות כשרה בפשיטות משום דבכתביה הספרדית בדורות הקודמים תמונת הגימ"ל היא שרגל שמאלית אינה מופרדת כלל אלא מושבה כנו"ן כפופה, רק שבגימ"ל יש קוץ משוך מרגל ימנית למטה מהמושב, וכמ"ש הרב דעת קדושים (בתשובות הישיבות להלכות גיטין סימן א') והו"ד במקדש מעט (אות ג' ס"ק י"ג). וכ"כ בספר בנין א"ב כתי"י (והו"ד בספר משמרת סת"ם אות ג' הערה 21) וכ"כ בשו"ת אור לציון (ח"ב פרק

מ"ד אות מ') כיון שרגלה הימנית ארוכה יותר מהשמאלית מראה שהיא צורת גימ"ל, ושכן ראה שהרבה סופרים כותבים כן. ע"ש. ועיינו בשו"ת עולת יצחק (ח"ב סימן כ"ה אות ד') שכתב שכמה מגדולי הספרדים כתבו בזמנם את הגימ"ל כך, ונראה להם לפסול נו"ן העשויה כך, וכדאיתא בשו"ת קול גדול למהר"ם בן חביב (סימן ע"ח) שכתב, יש הפרש בין האשכנזים והספרדים, דרך משל בין נו"ן לגימ"ל, דנו"ן שלהם חשיב "גימל אצלינו" וכו', ע"כ. וכ"כ

האזכרות בתחילת הכתיבה אבל ידע שנטפלות לשם הוא כותב, כשר. וטוב להעביר עליהן בזהירות קולמוס לשמה להחשיבן מהודרים.

לפני כתיבת השם

כג. קודם שיכתוב כל שם מהשמות הקדושים בתפלין ומזוזות יזהר לקרוא כל מה שכתב באותה פרשה, כדי שלא יבוא לידי גניזה על ידו, כגון: ששכב לכתוב אות וכיו"ב. ויש אומרים כיון שהוא נזהר לקרוא לפני כל שם שכותב, אינו צריך לקרוא לפני כתיבת כל שם מתחילת הפרשה, אלא יקרא רק מה שכתב לאחר השם הקודם, וכן עיקר.

הערות למעשה בקצרה בדברי הפוסקים האחרונים

בשו"ת הר"מ זכות בסוף קריית ספר להמאירי (חלק ב'), מה שנהגו אחינו האשכנזים וכו' נו"ן כפופה, מלבד שאין רגלה בעיגול אלא מרובעת, עוד יש ברובא דרובא עוקץ נראה והיא "גימ"ל גמורה" וכו' ע"כ. ובשו"ת שדה הארץ (ח"ג יו"ד סימן י"ח) כתב, מעשה בס"ת של כתיבה אשכנזית אשר הוקדש אצלנו בבכה"ג של הספרדים, ושם ראינו אותיות המשונות בינינו לבינם בפפי"ן המלופפות והטית"ן [כי בארצות הספרדים לא עשו לפופות, כמ"ש בספרי האותיות המשונות בתורה פרק ט' אות ב'. יב"ן] הקבועים בחצרותיהם ובטירותם כנימוסם. גם הנוני"ן שיש להם קוץ למטה כגימ"ל שלנו, והמקדיש נתן הס"ת לסופר ספרדי והבליע קוץ הגימלי"ן ע"י שעשה מושב הנו"ן עב וכו' ע"כ. עכת"ד הרב עולת יצחק. ובעיקר דברי הרב קול

גדול הנ"ל עיינו במש"כ ביריעות שלמה ח"ב כלל א' הערה 3 אות ג', ע"ש. וכן נמצא בס"ת כתי"י הקדמונים יש גימ"ל כזו וכמ"ל לעיל בשם כמה פוסקים, וכן ראינו בכת"י רבנו עזריה פיג'ו בעל גידולי תרומה, וכן בס"ת כתי"י מהר"ם זאבארו, ראה צלום כתי"י ביריעות שלמה ח"ב שער התמונה (תמונה 4-2). ועיינו עוד ביריעות שלמה ח"ג אות ג' הערה 14. **ולכן למעשה יש להכשיר הגימ"ל** **הזו כמות שהיא ואין צריך לזה שאלת תינוק.**

